

Hoe volgen we de ontwikkeling van leerlingen? (1)

Leerlingvolgsysteem in de praktijk

De Lichamelijke opvoeding nummer 6 van 2011 had als topic Leerlingvolgsystemen. Daarin zijn voorbeelden beschreven van leerlingvolgsystemen in de praktijk. Van het TNO verscheen een artikel over hoe leerlingvolgsystemen (lvs'en) er uit zouden moeten zien en zij kwamen met aanbevelingen. Hoe zijn de ontwikkelingen sindsdien? Zijn de aanbevelingen in te passen in de praktijk van de LO-les? Kun je waarnemingen in de LO-les gebruiken als signalering?

Door: Maarten Massink

Doelen van lvs'en

In 2008 is een Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs opgesteld door het ministerie van OCW met daarin doelen vermeld. Door het inzetten van sport- en beweginginterventies worden vier doelen nagestreefd:

- 1 *bewegen*, het halen van de bewegnorm door de jeugd van 4 tot en met 23 jaar
- 2 *gewicht*, tegengaan van overgewicht
- 3 *schooluitval*, het volgen en aanpakken van schooluitval

- 4 *talentontwikkeling*, sporttalenten laten doorstoten naar de top.

Er zijn door TNO zeven bekende lvs'en bekeken op de genoemde doelen (JUMP in Amsterdam, Beweeg ABC van het Cito,

Beweegnorm: 60 minuten matig intensief bewegen per dag

Nationaal Talentvolgsysteem van NOC*NSF, Talentvolgsysteem, DUTSROC van ROC West-Brabant, De Overstap uit regio Apeldoorn). Ieder systeem richt zich op het volgen van één, hooguit twee van de genoemde doelen. Geen van deze systemen bleken op alle vier doelen de ontwikkeling van leerlingen bij te houden.

Tevens concluderen de onderzoekers dat vijf andere lvs'en zich richten op beweeggedrag als motorische vaardigheid (Bewegen en spelen, Novibols, Beleves, Vaardigheidproeven en planmatig bewegingsonderwijs). TNO wil beweeggedrag vooral uitgedrukt zien in het voldoen aan de beweegnorm: iedere dag tenminste 60 minuten matig intensief bewegen.

Aanbevelingen

Hieruit blijkt dat TNO niet in eerste instantie gericht is op het uitdrukken van ontwikkelen beweeggedrag in termen van kwaliteit maar in termen van kwantiteit. Dit blijkt ook uit hun drie aanbevelingen voor het opzetten van lvs'en:

- 1 taak voor scholen om het bijhouden van motorische ontwikkeling uit te breiden met een module waarin beweeggedrag (lees bijhouden van het halen van de beweegnorm) wordt gevolgd
- 2 het ontwikkelen van een uniform lvs met een relevant meetinstrument voor met name de motorische ontwikkeling
- 3 een lvs dat toepasbaar is op verschillende doelgroepen/leeftijdsgroepen zodat langdurig monitoren mogelijk is.

TNO-wens en de onderwijsrealiteit

Hebben TNO en de onderwijspraktijk een boodschap aan elkaar? Kunnen we

Leerlingen volgen, elkaar observeren

in de praktijk van het bewegingsonderwijs de aanbevelingen van het TNO inpassen? En kunnen wij vanuit de praktijk van het lesgeven een bijdrage leveren aan het duiden van de motorische ontwikkeling in termen van bewegingskwaliteit? Dat zijn interessante vragen om over na te denken.

Beweeggedrag

Bewegingskwantiteit; de beweegnorm

De taak die TNO stelt voor het onderwijs is de motorische ontwikkeling mede te duiden op beweeggedrag waarbij ze bedoelen het voldoen aan de beweegnorm. Aan de andere kant kan het TNO wellicht kijken naar mogelijkheden die het bewegingsonderwijs

biedt in het duiden van bewegingskwaliteit. Dit betekent in het eerste geval dat docenten LO onderzoeken of hun leerlingen voldoen aan de beweegnorm. In het tweede geval betekent het dat observaties en beoordelingen van LO-docenten worden meegenomen in het aangeven van de bewegingskwaliteiten van leerlingen.

In de praktijk komt het er op neer dat bijvoorbeeld LO-docenten leerlingen bevragen op hun beweeggedrag in termen van hoe vaak ze matig intensief bewegen per dag en dit vergelijken met de beweegnorm. Dit vraagt om een goede vragenlijst als meetinstrument. Zwakke plek blijft daarbij >>

Contact:

m.massink1@upcmail.nl

de betrouwbaarheid als leerlingen dit zelf moeten invullen.

Bewegingskwaliteit; het Basisdocument

Voor het aangeven van de beweegkwaliteit kan gebruik gemaakt worden van het Basisdocument voor bewegingsonderwijs voor zowel het primair onderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Hierin staan tal van bewegingssituaties beschreven (kernactiviteiten) die leerlingen tegenkomen in het bewegingsonderwijs en waarbij vier deelnameniveaus worden beschreven die aangeven of leerlingen deelnemen op zorg-, basis-, vervolg- of gevorderdniveau. Uit de kernactiviteiten zou een keuze gemaakt kunnen worden zodat een set kernactiviteiten wordt afgesproken waar LO-docenten hun leerlingen op volgen op het gebied van spel, atletiek, turnen, bewegen op muziek, zelfverdediging en zwemmen. Deze standaard van kernactiviteiten krijgt dan de status mee van ontwikkelingsindicatoren die naast de beweegnorm gehanteerd worden om ook een kwalitatieve indicatie te hebben van het beweeggedrag.

1	Zorg	Onbewust onvaardig; beweegt niet goed en weet niet hoe te handelen
2	Basis	Bewust onvaardig; beweegt nog niet goed maar weet hoe te handelen
3	Vervolg	Bewust vaardig; beweegt goed maar moet aandacht bij de beweging houden
4	Gevorderd	Onbewust vaardig; beweegt goed en heeft aandacht vrij voor extra's

De toetsvoorbeelden BSM en LO2 zijn voor de bovenbouw voortgezet onderwijs en gaan uit van dezelfde filosofie wat betreft bewegingskwaliteitduiding met een vierpuntschaal. Door gebruik te maken van deze documenten is een doorgaande screening van primair onderwijs tot bovenbouw voortgezet onderwijs mogelijk.

Deze vierpuntschaal heeft als uitgangspunt de mate van automatisering van een beweging in een bewegingssituatie. De mate van automatiseren geeft hierbij de ontwikkeling van de motorische vaardigheden aan. Het SLO is nu bezig met het project Evaluatie van deelnameniveaus waarin gekeken wordt of de voorgestelde deelnameniveaus van het basisdocument VO haalbaar zijn in de praktijk. Een andere vraag is in hoeverre

de beoordelingen van de verschillende beoordelaars met elkaar overeenkomen. De uitkomst van dit onderzoek kan bijdragen aan de erkenning van deze kernactiviteiten als bewegingskwaliteitindicatoren.

Overgewicht

Het is de vraag of je bewegingsonderwijs ten dienste moet stellen van het terugdringen van overgewicht. Hoewel deze resultaten wel 'lekker' meetbaar zijn, blijft het verbeteren van de minder objectief meetbare beweegkwaliteit van leerlingen hoge prioriteit hebben als het gaat om perspectiefrijke introductie in de bewegingscultuur. Een doelstelling die sinds de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw werd uitgesproken en nog steeds hoog in het vaandel staat van LO. Dat neemt niet weg dat je als school (docent LO)

FOTO: HANS DIJKHOFF

Uitval registreren; iedereen aanwezig?

overgewicht bij leerlingen kunt constateren/meten/monitoren en mee kan nemen in je lvs, en daar aandacht voor kunt vragen bij de leerlingen en hun ouders.

Schooluitval

Docenten LO houden meestal nauwkeurig hun absentie bij. Zodra er verzuim ontstaat, kondigt zich dat aan in de LO les. Onregelmatig meedoen in de LO les, niet lekker in je vel zitten, last hebben van blessures, spullen vergeten, problemen in de sociale omgang zijn vaak voorbodes die zich vroegtijdig in de LO-les manifesteren. LO-docenten maken hier vaak melding van in rapportvergaderingen. De LO-docent kan een vooruitgeschoven post zijn in het systematisch bijhouden van deze aspecten en vroegtijdig signaleren en in gesprek gaan met leerlingen.

Talent

In de praktijk van het bewegingsonderwijs betekent dit dat je leerlingen die veel bewegingskwaliteit laten zien op één of meerdere kernactiviteiten, bevraagt op hun sportverleden en -heden. De eerste logische doorverwijzing is dan naar de lokale club of vereniging. Dit vraagt van de docent kennis van, en contacten met het lokale en regionale club- en verenigingsleven. Maar dit vraagt vooral ook betrokkenheid bij de leerling en met de leerling (herhaaldelijk) in gesprek gaan over zijn uitzonderlijk talent en het uitbouwen daarvan. Wat hierbij helpt is een overzichtslijst waarin leerlingen aangeven welke (sport) activiteiten ze doen na schooltijd, al dan niet bij club of vereniging. Hierbij kunnen leerlingen ook aangeven hoeveel uren ze sporten (matig intensief bewegen) per dag/week, en hen zodoende leiden naar het vergelijk met de beweegnorm.

Samenvattend

In een topicartikel van LO 6 uit 2011 beschrijven onderzoekers van TNO welke doelen een lvs zou moeten dienen. In dit artikel heb ik aangegeven waar aansluitingskansen liggen voor de bewegingsonderwijspraktijk en waar knelpunten liggen.

Kansen voor lvs op basis van waarnemingen in de bewegingsonderwijspraktijk.

1 Beweggedrag.

- Bijhouden van kwaliteit van bewegen waarbij het gebruik van de Basisdocumenten bewegingsonderwijs PO en VO en de voorbeeldopgaven voor BSM en

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Talent opsporen en ontwikkelen

LO2 een richtinggevende rol kunnen spelen.

- Bijhouden van de kwantiteit van bewegen en vergelijken met de beweegnorm. Met een vragenlijst leerlingen confronteren met hun kwantitatieve beweeggedrag.

2 Overgewicht

- Bijhouden van gewicht en integraal aanpakken van overgewicht door notitie te maken van gewicht en lengte en mogelijk andere fitheidskenmerken als kracht, lenigheid, coördinatie en duurconditie (resultaten op eurofittest, coopertest, shuttleruntest) gedurende een aantal jaren.

3 Uitval

- Bijhouden van absentie en registreren en tijdig signaleren van slecht welbevinden van leerlingen in fysiek maar ook in sociaal opzicht.

4 Talent

- Bijhouden van mogelijke interesses en talenten (alle leerlingen) en sportverleden en -heden en mogelijk doorverwijzen naar lokale en regionale netwerken.

In een volgend artikel wordt ingegaan op het bijhouden van deze administratie die is gekoppeld aan een volg- en beoordelingssysteem. ◀